

A dzsessz életforma is

Improvizatív jellegénél fogva a dzsessz egy születőben levő gyermekre emlékeztet: miközben napvilágra küzd magát, a közönség figyelme köldökszínőrként biztosítja életét. Am ha ez a köldökszínőri idő előtt elszakad, vagy a magzat nyaka köré tekeredik, akkor már csak a csoda segíthet... Emlékszem egy vidéki koncertre, ahol a műsor elején szereplő zenészek lélektelen, monoton játéka-tól még a sör is megsavanyodott az üvegben. Mint leküzdhetetlen sivatagi por, szitált alá a nézőtérre az unalom, mindenféle hangos terefere, foghíjasodtak a sorok, hamarosan dugig telt a büfé. Micsoda bizarr ötlet ilyenkor egy szál bőgővel kiállni a pódiumra! És mégis: az első szám közepére elcsendesedtek az emberek, a második darab elején kezdtek visszaszívárogni a büféből, a harmadik után kiobbant a taps, s aztán egyik ráadást a másik után követelték a fiatal bőgőtől, Lőrinszky Attilától. Csak egy eredeti tehetség, egy önbizalommal teli fellépés hozhat ilyen fordulatot; ritka adottság, ha egy dzsesszmuzsikus talpra tudja rángatni a klinikai halál állapotába süllyedt hangulatot.

Pedig a 29 éves Lőrinszky Attilát igazán nem kényeztette el a sors. Pályája tele van törésekkel, furcsa váltásokkal, még idehaza sem ismerik eléggé, noha koncertjein mindig nagy sikert arat.

Eseménytelen gyermekor után, viszonylag későn, 19 éves koromban kezdtem fuvolázni tanulni, napközben a Csepel Műveknél dolgoztam, délutánonként zeneiskolába jártam, s már 21 éves is elmúltam, amikor először vettem a kezembe bőgőt — meséli Lőrinszky. — 1976-ban felvettek a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskola dzsessztan-szakára, másfél év múlva azonban átiratkoztam a klasszikus szakra, közben alkalmi munkákból tartottam el magam, aztán behívtak két évre katonának, úgyhogy amikor leszereltem, szinte előről kellett kezdenem mindent.

— Mi inspirált, mi szabadított föl?

— 1976-ban, gyakorlatilag másfél éves bőgőzés után csatlakoztam a Szabados György által vezetett Kortárs Zenei Műhelyhez, melynek nyitottsága, szellemi

légköre hosszú-hosszú évekre, sőt mondhatom, talán mindmáig önbizalmat adott nekem. Itt olyan feladatokkal kellett megbirkózni a szólózástól a zenekari játéktig, melyek állandó lelki töltést és sajátos improvizatív játéktechnikát követeltek minden résztvevőtől. Sajnos ez a zenei csoport időközben feloszlott... Jelenkeztem a Zeneakadémiára is, de oda már nem vettem föl, aztán duóban játszottam Binder Karcsival, majd egy önálló bőgőversennyel megszereztem az önálló előadói képesítést. Ez azért fontos, mert azóta szólóban, a saját zenémmel koncertezhetek.

— A konzervatórium klasszikus bőgő tanszakán végeztél. Végül is mi vonzott a dzsesszhez?

— Tony Scott valahogy úgy fogalmazott, hogy a dzsessz nemcsak zene, de életforma is. Ez az improvizatív műfaj adja a legtöbb szabadságot az önkifejezéshez, az önmegvalósításhoz. Ha valaki nem rutinból játszik, hanem érzelmei, gondolatai uralják muzsikáját, akkor a pódiumon megmáshatatlannal van jelen, nem tud jobb lenni vagy rosszabb, mint amilyen ott, akkor, abban az adott pillanatban... Ha őszinte a zene, kifejezi azt a küzdelmet, amit a muzsikos folytat hangszerével, annál is inkább, mert itt nem lehet a kotta mögé bújni, nem lehet a karmester mozdulataiba kapaszkodni, nem lehet semmiféle maszk mögé rejtőzni.

— Kompozíciódon, gondolkodok itt például az „Erdély” vagy a „Vérem” című darabjaidra, erősen érződik a népzenei ihletés. Sokan mondják, hogy Magyarország a dzsessz jelentéktelen provinciája. Innen nem indulnak világmegváltó irányzatok, itt nincsenek világhírű muzsikosok...

— Csak az ügyeletes divatirányzatok után lihegő sznobok nézik le, tartják periferiálisnak a hazai dzsesszéletet. Az élvonalbeli amerikai sztárok is az afro-amerikai hagyományokból indulnak ki, s ezt úton-útfélen hangoztatják. Idehaza sem a gyökerekkel vagy a zenészekkel van a baj, hanem azzal, hogy a műfaj nem kapja meg a kellő támogatást. Hiányzik a mecenndzselés, hiányoznak a koncertek, a muzsikusi ideje

Lőrinszky Attila

REVÉSZ TAMÁS FELVÉTELE

javarészt a fellépések utáni loholással tölti, különféle haknikra, mellékösvényekre kényszerül. Úgy gondolom, ha meghívnának egy külföldi fesztiválra, akkor nem Eddie Gomez huszonhetedik alteregójára volnának kíváncsiak, hanem valami olyasmire, amit én csakis innen, Magyarországról vihetek magammal. Ez pedig a szűkebb környezetem tapasztalataiból, neveltetéséből, életkörülményeimből s a saját népemhez való kötődésből áll össze. Természetes, hogy a magyar népzene-re, a magyar műltra alapozok. Önmagunk régészei vagyunk. Le kell ásnia a középkorig, az avarokig, ki tudja meddig... Ezek a rétegek, talán öntudatlanul, de valahol mélyen tovább élnek bennünk. Hiszek abban, hogy zenémnek 1983-ban is tükröznie kell múltamat, érzelmeimet, gondjaimat, persze nem archaizálva, hanem egy mai nagyvárosi ember életstílusába ágyazva.

— Te például megélsz a dzsesszből?

— Dehogyan! Az idén alig volt koncertem, különböző szimfonikus zenekarokban játszottam hosszabb, rövidebb ideig, néhány kisfilmhez is komponáltunk már Binderrel kísérőzenét. Másokkal ellentétben egyáltalán nem látom rózsásnak a hazai dzsessz helyzetét, évről évre szűkülnek a lehetőségek, de a bőrömből nem bújhatok ki, a dzsessz az életideálom.

— Kidolgoztál egy sajátos vonótechnikát, mely szakmai körökben is nagy fel-tűnést keltett. Mi ennek a lényege?

— Az úgynevezett spiccato technika, az ugratott vonózás. A pillanatnyi érzelmi állapottól, töltéstől függ, hogyan hangsúlyozok. Ennek a szabálytalan frazirozsának nincs előre kiszámítható dramaturgiája, ettől válik olyan zaklatottá, izgatottá a játék. Mások meg egy ismert népi hangszer, a gor-

don példájára, ritmusképleteket ütök a vonóval a húrokon, de természetesen a klasszikus pengetős technikát is gyakran alkalmazom.

— Merre kell rohanni: a divatáramlatok vagy önmagunk belső világa felé?

— Semmi más nem érdekel, csak az, hogy addig a rövid ideig, amíg együtt vagyok a közönséggel, élménnyé változzék bennem a találkozás, és élményként maradjon meg bennük a zeném. Nem akarok én elméleteket gyártani, nem akarom intellektuális pózokkal körülbástyázni, feltupírozni azt, amit csinállok. A kapcsolatra koncentrálok, azzal akarok hatni, ami belőlem jön, amit ott hozok, s nem a „cugehőrrrel”. A tapson lehet lemérni, tudok-e gondolkodni a többi ember fejével. Én is csak azt vallom, amit Benny Goodman mondott: „A tömeg moraja a legszebb hang, amit valaha is hallottam.”

HORVÁTH TAMÁS